

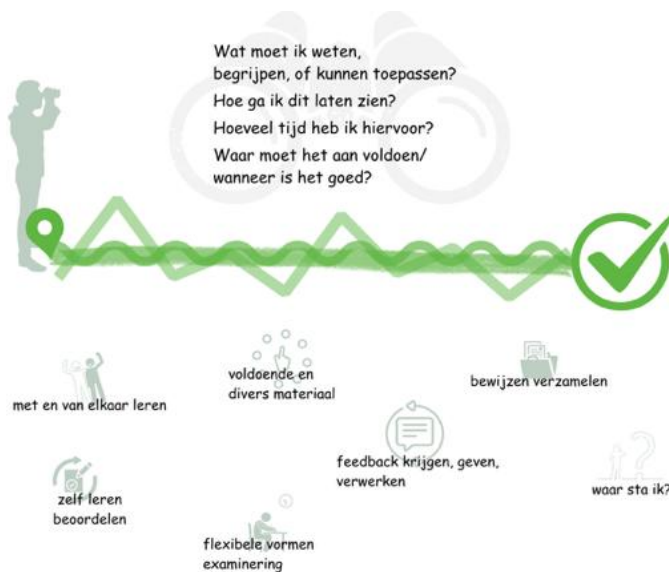
Bijlage 5 Leer jezelf het leven door!

Conceptdocument september 2025

Inhoud

Hoe leren we onze studenten om zelf regie te voeren over hun leerproces?	3
Ontwikkelingsgerichte aanpak	4
Zicht krijgen op studievoortgang: formatief evalueren en registreren	4
Afsluiten leerroute.....	5
Professionalisering binnen Firda.....	5

Hoe leren we onze studenten om zelf regie te voeren over hun leerproces?

RESULTAAT

- Eigenaarschap: studenten nemen verantwoordelijkheid voor eigen leerproces;
- Transparantie: het is voor iedereen inzichtelijk waar de student staat en wat er nodig is voor vervolgstappen;
- Samenhang: het studievoortgangssysteem verbindt feedback, reflectie, portfolio en waardering;
- Professionele dialoog: docenten gebruiken de Studievoortgangssysteem als basis voor coaching en holistische waardering.

Studenten leren bij ons in een rijke leeromgeving. Uitgangspunt daarbij is dat leren een sociaal proces is, waarin we werken vanuit respect en we elkaars overeenkomsten en verschillen benutten. We begeleiden onze studenten bij iedere stap en helpen hen zich te ontwikkelen tot wendbare mensen die waarde(n)gedreven handelen. We stimuleren een brede persoonsvorming en persoonlijk leiderschap. We stimuleren studenten te werken vanuit een open leerhouding die hen in staat stelt om zich hun hele leven te blijven ontwikkelen. We leren ze reflecteren en in te zien wat goed gaat en wat beter kan, om van daaruit steeds meer verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen leerproces en ontwikkeling (Firda Wendbaar en responsief onderwijs, maart 2024, p. 13).

Firda staat voor Leer jezelf het leven door: we bieden studenten meer dan vakonderwijs. We bieden een ontwikkelingsgerichte aanpak waarmee studenten leren om zelf de regie te voeren over hun leerproces. Zij zijn in staat om zichzelf steeds beter te leren beoordelen, te reflecteren op eigen handelen, hulpvragen te stellen en om bij te kunnen sturen waar nodig. Zicht krijgen op de studievoortgang is een dynamisch en betekenisvol proces. Binnen Firda wordt de studievoortgang niet meer bepaald door cijfers maar is de basis een holistische waardering op het niveau van een leereenheid. Hierbij wordt gekeken naar de samenhang tussen de leeruitkomsten, de leereenheid, de ontwikkeling en de context. Het in beeld brengen van de studievoortgang is hier een belangrijk middel bij. Door formatieve evaluatie met Leermeter, portfolio, feedback, reflectie en holistisch waarderen vorm te geven ontstaat een krachtige leeromgeving waarin studenten en docenten kunnen groeien.

Ontwikkelingsgerichte aanpak

De visie op leren van Firda vraagt om een ontwikkelingsgerichte aanpak waarbij studenten steeds meer in staat worden gesteld om zelf regie te gaan voeren over hun leerproces en het maken van keuzes. Samen creëren student en docent een leeromgeving waarin feedback, reflectie en samenwerking centraal staan, met als doel niet alleen kennis over te dragen, maar ook duurzame leerresultaten te bereiken. Op deze wijze ontwikkelen studenten een lerende en onderzoekende houding die hen steeds beter in staat stelt zichzelf te beoordelen. Deze ontwikkeling, welke zij een leven lang kunnen inzetten en verder kunnen blijven ontwikkelen, zal bijdragen aan de groei naar beroepsvolwassenheid. Studenten die (steeds meer) regie over hun eigen leerproces nemen, leren aan te geven wat ze nodig hebben om gewenste leeruitkomsten te behalen, leren zelf in te grijpen wanneer ze vastlopen, weten acties te ondernemen die voor hen effectief zijn, weten hulpvragen te formuleren en bronnen te raadplegen.

Zicht krijgen op studievoortgang: formatief evalueren en registreren

Onder formatief evalueren verstaan we het doelgericht ontlokken van reacties over het leren en het leerproces van studenten. Deze reacties worden geïnterpreteerd door studenten en docenten en worden gebruikt om betere beslissingen te nemen over de vervolgstappen in leren en/of instructie (Gulikers e.a., 2022). Hier heeft de student zelf een actieve rol en weet hierbij gebruik te maken van kennis en feedback van andere studenten, de docent, praktijkopleider etc. Ook leermiddelen/bronnen kunnen een rol spelen in het geven van feedback. Docenten laten studenten verschillende leerstrategieën toepassen of reiken deze aan, zodat studenten ervaren welke in bepaalde situaties het meest efficiënt blijken (Drok & Devid, 2023).

Het inbedden van formatief evalueren in de lespraktijk betekent vooral het bewust volgen en begeleiden van studenten tijdens hun leerproces. Door formatief evalueren worden studenten ook in staat gesteld zichzelf te beoordelen omdat ze feedback leren herkennen en waarderen en leren ontwikkelen wat de kwaliteit is van wat ze hebben gedaan en wat beter kan. Door te reflecteren op feedback en eigen handelen leren studenten hun leerproces te volgen en weloverwogen keuzes te maken om de kloof te dichten tussen de huidige kennis en vaardigheden en wat er nodig is om voor de volgende stappen de gewenste resultaten te behalen (Clark, 2012; Sluijsmans, Joosten-ten Brinke, & Van der Vleuten, 2013). Dat maakt het mogelijk om (steeds meer) zelf regie te voeren over het eigen leerproces, waarbij de mate van begeleiding op de weg naar het succesvol afronden van leeruitkomsten per student zal verschillen.

Op basis van behaalde leeruitkomsten geeft een student bij de docent aan waartoe hij in staat is. De student kan binnen het studievoortgangssysteem zijn vorderingen zichtbaar maken. Hier levert de student (bijvoorbeeld met behulp van een portfolio) bewijzen voor aan. Samen met de docent en/of SLB'er wordt de voortgang die een student in zijn leerroute heeft aangetoond, besproken en reflecteren ze samen op de ontwikkeling. Zowel de doorgemaakte ontwikkeling als de uitkomsten van de gesprekken worden in het studievoortgangssysteem vastgelegd. Dit systeem waarbij studenten hun ontwikkelijn op overzichtelijke wijze in beeld brengen, past bij onze ontwikkelingsgerichte aanpak op leren.

Met behulp van het studievoortgangssysteem wordt de student in staat gesteld om zicht te krijgen op waar hij staat, wat de volgende stappen zijn en op welke wijze deze het beste behaald kunnen worden. Hiermee krijgt hij steeds meer de regie over zijn eigen leerproces. De bewijzen om de ontwikkeling in kennis, vaardigheden en houding aan te tonen verzamelt de student in een portfolio. Met het portfolio wordt het mogelijk om dit niet alleen voor formatieve

besluitvorming in te zetten maar ook voor summatieve. Dit bevordert eigenaarschap en zelfinzicht en draagt bij aan het voeren van eigen regie.

Het studievoortgangssysteem is een visueel hulpmiddel dat laat zien hoe ver een student is in zijn ontwikkeling ten opzichte van vooraf vastgestelde leeruitkomsten en zicht krijgt op wat er van hem verwacht wordt. Het is geen beoordelingsinstrument in de traditionele zin (zoals cijfers), maar een gespreks- en reflectietool die formatieve evaluatie ondersteunt.

Afsluiten leerroute

Deze ontwikkelingsgerichte aanpak binnen ons wendbaar onderwijs vraagt ruimte voor flexibele vormen van afsluiten. Onderwijs en examinering zullen meer in elkaar overlopen waardoor de scheidslijn tussen beide vervaagt. Een andere vorm van kwalificeren is bijvoorbeeld lerend kwalificeren, gebaseerd op een holistische benadering van programmatisch toetsen, waarbij er niet op basis van één datapunt een zak-/slaagbeslissing valt, maar er sprake is van een mix aan datapunten die tezamen een geheel aan bewijzen vormt, welke door de student is verzameld (bijvoorbeeld in een portfolio). Hiermee wordt inzicht verkregen in opgedane kennis, vaardigheden en de wijze waarop die kennis en vaardigheden worden toegepast. Uiteraard moet het moet studenten duidelijk zijn op welke wijze de validatie plaats zal vinden. Vormen om anders te valideren zijn binnen Firda volop in ontwikkeling.

Professionalisering binnen Firda

De ontwikkelingsgerichte aanpak vraagt van onderwijsteams om leerprocessen van studenten zichtbaar en bespreekbaar te maken zodat studenten leren om zelf de regie te nemen. Op deze wijze stimuleren we studenten te werken vanuit een open leerhouding waarmee ze zich een leven lang kunnen ontwikkelen. Dit vereist van docenten om voortdurend gerichte feedback te geven en hierover met studenten in gesprek te gaan zodat reflectie wordt gestimuleerd om zelf door studenten toegepast te worden.

Onderwijsteams stellen met elkaar vast wat studenten voor de gewenste leeruitkomsten in zichtbaar gedrag moeten aantonen. Hiervoor kunnen waarderingscriteria worden opgesteld waarmee de student zich in eerste instantie zelf kan beoordelen. Binnen onderwijsteams kan er geoefend worden in zgn. kalibreersessies met het holistisch waarderen van deze criteria opdat teamleden (maar ook praktijkopleiders) deze op verenigbare wijze weten te waarderen.

De **STUDENT** leert regie te nemen en ...

- is actief betrokken bij eigen leerproces
- stelt in overleg met docent leerdoelen vast
- weet aan welk zichtbaar gedrag leeruitkomsten moeten voldoen
- houdt zicht op voortgang en leert verantwoordelijkheid nemen voor eigen ontwikkeling
- herkent en waardeert feedback
- werkt hiermee gericht aan het versterken van kennis en vaardigheden bij het maken van vervolgstappen
- ontwikkelt eigen werk en handelen te beoordelen en wat er nodig is om gewenste resultaten te behalen
- leert zelf keuzes te maken tijdens leerproces

De **LEEROMGEVING**

- is een uitdagende leeromgeving waarin kan worden samengewerkt
- biedt een passende wijze van kwalificeren
- biedt Leermeter om studievoortgang in beeld te krijgen

De **DOCENT** begeleidt het leerproces en ...

- stemt onderwijs af op individuele behoefte van de student en draagt bij aan zijn groei
- sluit aan bij het leerproces van de student, houdt hierbij rekening met de diverse voorkeurstijlen van leren en de mate van zelfstandigheid van de student
- de gewenste leeruitkomsten zijn duidelijk gesteld, zo ook de wijze waarop deze kunnen worden aangetoond
- begeleidt en ondersteunt de student door gerichte en tijdige feedback
- fungeert als coach die samen met student leerdoelen stelt en samen de voortgang monitort
- begeleidt de student bij leren reflecteren en plannen
- biedt keuzes in leeruitkomsten en behalen ervan
- stimuleert samenwerkend leren
- creëert diverse leeractiviteiten (als instructies, praktijkopdrachten, workshops etc.)
- zorgt voor diverse en voldoende actuele en gebruiksvriendelijke bronnen en leermiddelen in (digitale) omgeving (als verrijkende opdrachten, verdiepende lesstof, instrumenten die student in staat stellen eigen werk te (leren) beoordelen etc.
- stemt binnen onderwijsteam leeractiviteiten af
- neemt binnen onderwijsteam deel aan kalibreesessies om met elkaar te bepalen wat de kwaliteit van een leereenheid moet zijn

Het **STUDIEVOORTGANGSPROCES**

- Naargelang de indeling (bijv. op basis van leereenheden met een onderverdeling naar leeruitkomsten) wordt het studievoortgangssysteem opgedeeld in niveaus of fasen van beheersing (bijv. oriënterend, beginnend, gevorderd, expert), die door onderwijsteams worden aangegeven;
 - De student heeft zicht op de vorderingen die hij in zichtbaar gedrag heeft aangetoond én heeft zicht op wat er nog aangetoond moet worden;
 - Studenten en docenten vullen samen het studievoortgangssysteem in. De student toont vorderingen aan en gaat hierover in gesprek met de docent. De overeengekomen ontwikkeling wordt door de docent vastgezet in het studievoortgangssysteem;
 - Feedback verkregen van docenten, medestudenten en praktijkbegeleiders wordt toegevoegd;
 - Reflecties van student worden opgenomen zodat het leerproces zichtbaar wordt;
 - De vorderingen worden regelmatig bijgehouden. Dit gebeurt zowel in gesprek met SLB'er (bijvoorbeeld na afronding van een leereenheid of ter voorbereiding op een BSA-gesprek), maar ook met vakdocenten van generieke vakken.
- Het studievoortgangssysteem heeft naast de beroepsgerichte ontwikkellijn ook ontwikkellijnen voor burgerschap, Engels en andere moderne vreemde talen, LOB, Nederlands en rekenen.

FEEDBACK als krachtig instrument

Feedback is een krachtig instrument binnen in het onderwijs. Om een aantal verschillende belangrijke te benoemen:

- Verbetering van het leerproces
Feedback helpt studenten inzicht te krijgen in wat ze al goed doen en waar ze nog kunnen groeien. Het maakt leren doelgerichter en effectiever.
- Bevordering van zelfreflectie en zelfregulatie
Goede feedback stimuleert studenten om na te denken over hun eigen leerproces. Ze leren hun eigen werk evalueren en bijsturen, wat leidt tot meer zelfstandigheid.
- Verhogen van motivatie en betrokkenheid
Wanneer feedback opbouwend en positief is, voelen studenten zich gezien en gewaardeerd. Dit kan hun motivatie en betrokkenheid bij het leren vergroten.
- Ondersteuning bij het behalen van leerdoelen
Feedback maakt duidelijk waar een student staat ten opzichte van de leerdoelen en wat er nodig is om die doelen te bereiken.
- Informatie voor de docent
Feedback is niet alleen voor de student, maar ook voor de docent. Het geeft inzicht in hoe goed de instructie werkt en waar bijsturing nodig is.
- Continu verbeteren (formatief handelen)

In een cyclisch leerproces helpt feedback om voortdurend kleine verbeteringen aan te brengen, in plaats van alleen te beoordelen aan het einde.

Feedback kan gegeven worden op taakniveau (gericht op het eindresultaat), op procesniveau (hoe is het eindresultaat tot stand gekomen) en op niveau van zelfregulatie, waarbij je studenten helpt te sturen in hun eigen leerproces.

Voor effectieve feedback is het nodig om zo specifiek mogelijk te zijn over wat goed ging en wat verbeterd kan worden. Blijf positief en constructief: feedback moet motiverend zijn. Richt je feedback op wat een student doet, niet op wie hij is. Zorg ervoor dat je vanuit jezelf sprekend de feedback geeft, bijv. 'Het valt mij op dat ...'.

Leermiddelen kunnen ook een rol spelen bij het geven van feedback, bijv. directe feedback (goed of fout) met uitleg of adaptieve leermiddelen die een student direct van feedback voorzien. Studenten kunnen ook gebruik maken van rubrics en beoordelingsformulieren om zo hun eigen werk te beoordelen.

Een student kan een portfolio gebruiken om werk in te verzamelen. Hiermee kan hij aantonen op welke wijze hij feedback verwerkt heeft.

REFLECTIE voor persoonlijke groei en professionele vorming

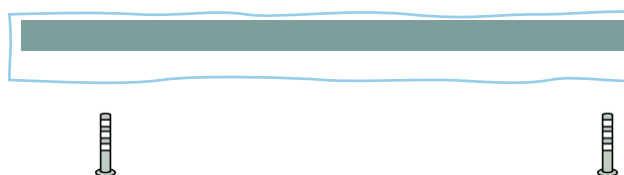
Reflectie is het vermogen om op basis van verschillende vormen van feedback het eigen handelen te analyseren. Dit helpt om inzicht te krijgen in de persoonlijke ontwikkeling en prestaties. Reflecteren stelt studenten in staat om

- de regie te nemen over eigen leren
- gerichte keuzes te maken om hiermee
- prestaties te verbeteren

Om te kunnen reflecteren is een student hiervoor intrinsiek gemotiveerd, wil zich blijven ontwikkelen (growth mindset) en reflecteert systematisch en wil kritisch naar zichzelf leren kijken. Hiervoor is het nodig dat de student gevraagd en ongevraagd feedback verzamelt en deze gebruikt, zichzelf leert spiegelen aan professionals als de docent, praktijkopleider, collega's in BPV etc. De student ervaart dat een uitnodigende cultuur waarin leren en ontwikkelen de basis zijn, een vanzelfsprekendheid hoort te zijn en dat het maken van fouten hier deel van uit maakt.

Er zijn diverse hulpmiddelen die de vaardigheid van reflecteren ondersteunen met als doel hiermee inzicht te geven in eigen kennis, vaardigheden en gedrag. Instrumenten als de STARR-methode, het bijhouden van een portfolio, het formuleren van leer- en ontwikkeldoelen m.b.v. de SMART-methode etc.

Waar sta jij als docent?

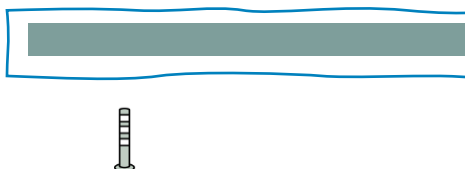
Wanneer ben je tevreden?
Wat heb jij nodig?

Waar sta jij als studieloopbaanbegeleider?

Wat heb jij nodig om je studenten goed te kunnen begeleiden tijdens hun leerproces?

Waar staan jullie als onderwijsteam?

Wat hebben jullie als team nodig?